

GUY DE MAUPASSANT

AY IŞIĞI

Çeviri: TAHSİN YÜCEL

GUY DE MAUPASSANT

AY IŞIĞI

Claire de lune, Guy de Maupassant

© 2007, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2007

4. basım: Haziran 2017, İstanbul

Bu kitabın 4. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Ayça Sezen

Kapak uygulama: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Davutpaşa Cad. Emintaş Kazım Dinçol San. Sit. No: 81/25-26

Topkapı-İstanbul

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-0830-5

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750708305

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

GUY DE MAUPASSANT

AY IŞIĞI

ÖYKÜ

Fransızca aslından çeviren

Tahsin Yücel

♥can

Guy de Maupassant'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitabı:

Ölümden Acı, 2007

GUY DE MAUPASSANT, 1850'de Dieppe yakınlarında doğdu. Ailesi Normandiya kökenliydi. İlk eğitimini kilisede aldı, on üç yaşında bir ilahiyat okuluna gönderildi. 1869'da Paris'te hukuk okumaya başladı. Fransız-Alman Savaşı'nın çıkması üzerine öğrenimine ara vererek gönüllü olarak savaşa katıldı. *Toparlak* adlı öyküsüyle elde ettiği başarının ardından, dönemin önemli haftalık yayınları *Le Gaulois* ve *Gil Blas*'da makaleler yazdı. Birçok öyküsü ilk kez *Gil Blas*'da yayınlandı. Fransız toplumunun zengin bir panoramasını çıkarttığı öykülerinin gücü, tüm karakterlerini ironik bir kaçınılmazlığın kurbanları olarak sunmasından kaynaklanır; yazgılarına karşı çaresizce mücadele eden insanların öykülerini yazmıştır. Romanları ve şiirleri de bulunan, ancak asıl öykü sanatında yeni pencereler açan yazar 1893 yılında öldü.

TAHSİN YÜCEL, 1933'te doğdu. Galatasaray Lisesi ve İÜ Edebiyat Fakültesi Fransız ve Roman Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'nü bitirdi. Mezun olduğu bölümden 2000 yılında profesör olarak emekliye ayrıldı. Öykü derlemeleri, romanları, bilimsel araştırmaları ve kurumsal yazılarının yanı sıra Balzac, Flaubert, Daudet, Gide, Simenon, Jean Giraudoux, Proust, Camus, Sartre, Malraux, Saint-Exupéry gibi yazarların eserlerini dilimize kazandıran Yücel, 1984'te Azra Erhat Çeviri Üstün Hizmet Ödülü'ne değer görüldü, 1997'de Fransız hükümeti tarafından Palmes Académiques Nişanı, Commandeur derecesi verildi. Tahsin Yücel 2016'da aramızdan ayrıldı.

İçindekiler

Maupassant Öyküleri	11
Toparlak	17
Analar	61
Pierrot	69
At Üstünde	75
Bebek	83
Kraliçe Hortense	91
Mücevherler	101
Hayalet	111
Ay Işığı	121
İp	127
İşte Geldim	135
Toine	143
Takı	155
Horla	165

Maupassant öyküleri

Yanılmıyorsam, 50'li yılların ilk yarısında, "Yeni Roman" akımının yavaş yavaş öne çıkmaya başladığı bir dönemde, Fransa'da yayımlanan bir yazın dergisinde, günün ünlü Fransız yazarları arasında Guy de Maupassant üzerine yapılmış bir soruşturma okumuş, şaşırıp kalmıştım. Şaşmamak da elde değildi: Maupassant'ın bütün yapıtlarını tanımıyordum, ama birkaç öykü kitabını okumuştum, bunlara bakarak büyük bir öykücü olduğuna inanmıştım; oysa bu soruşturmaya verilen yanıtların büyük bir bölümü derin bir horgörü içeriyordu: Bugün, 1996 yılında, belki kimilerinin adını anımsamakta bile güçlük çekeceğimiz birtakım yazarlar verip veritiriyorlardı benim büyük öykücüme. Ne korkunç alaycılığını bırakıyorlardı, ne sonsuz karamsarlığını, ne kolaycılığını bırakıyorlardı, ne yüzeyselliğini, ne abartmacılığını bırakıyorlardı, ne dağınıklığını; neredeyse yazınla hiçbir ilgisi bulunmayan bir "magazin öykücüsü" olduğunu söyleyeceklerdi.

Böyle bir soruşturma bugün yapılırsa, büyük bir olasılıkla, değişik bir sonuç çıkar ortaya: Bugün, akımlar, okullar dönemi kapandıktan, yeni eleştiri yöntemleri, yeni sorgulama biçimleri getirdikten sonra, insanlar yazın yapıtlarına eskiye göre çok daha geniş bir açıdan bakıyorlar. Gene de, kırk yıl önce bile olsa, Maupassant gibi bir yazar konusunda bunca olumsuz yargının bir araya gelebilmesi şaşırtıcı değil mi? Bana sorarsanız, hayır; çünkü, biraz da koşulların zoruyla, insanların kanılarında önyargıların payı gerçek yargıların payından çok daha fazladır genellikle; Maupassant'ın bağlandığı gerçekçilik ve

doğalcılık akımları da üzerinde eksik ve sakat bilgilerin, usa sığmaz önyargıların kaynaştığı bir alandır. Örneğin bir Lukacs, Zola'nın kötü romancı olduğunu söylediği zaman, döneminin bu büyük romancısını tanımayan birçok okur, uçsuz bucaksız yazar ve yapıt bolluğunda, onu okuma dizelgesinden kolaylıkla silip atabilir. Maupassant'ın iyi bir yazar olmadığına, olamayacağına inanamıyınca diye ileri sürülen kanıtlarsa, en azından ilk bakışta, çok daha geçerli gibi görünür. Bir kez, Zola'nın sözcülüğünü yaptığı, Maupassant'ın da yazarlık yaşamının başlangıcında bağlanır görüldüğü akım, doğalcılık, seçkin yazın yanlılarının gözünde, hem fazla dizgesel, hem fazla çocuksu bir akımdır. Zola'nın, Huysmans'ın, Maupassant'ın akımın ilkelere önce kendilerinin yan çizmeleri söz konusu ilkelerin aşılması gibi değil de yazarın çelişkisi ve yapıtın açmazı olarak değerlendirilir. Hiç kuşkusuz, Maupassant Zola'ya göre daha çabuk, daha kolay çürütür olumsuz yargıyı: "Gerçekçi, bir sanatçıysa, bize yaşamın sıradan fotoğrafını değil, gerçeğin kendisinden bile daha tüm, daha kavrayıcı, daha inandırıcı bir görüntüsünü vermeye çalışacaktır," diyerek görünür gerçeğin ötesine göz diktiğini sezdirir, işlediği konular ve işleme biçimiyle de kanıtlar bunu. Ama, savlar üzerinde fazla durulmaması bir yana, küçümsenmesini kolaylaştıracak başka gerekçeler vardır: Bu gerekçelerin başında da çok kısa bir süre içinde gerçekten çok fazla yapıt vermesi ve bakışının hiç değişmemesine karşın, çok fazla çevreye, çok fazla kişiye, çok fazla izleğe el atması gelir.

Gözlem yüzde yüz doğrudur: Guy de Maupassant 5 Ağustos 1850'de doğar, 1871'de asker olup savaşa katılır, Donanma Bakanlığı'nda küçük bir görev bulur, birkaç yıl sonra Eğitim Bakanlığı'na geçer, birdenbire ünlü bir yazar olmasını sağlayan *Boule de Suif* (Toparlak) genç doğalcıların ortak kitabı *Les Soirées de Médan*'da yayımlandığı zaman (1880) otuz yaşındadır; 6 Temmuz 1893'te öldüğüne, yaşamının iki yıla yakın bir süresini de korkunç delilik nöbetlerinin ardından kapatıldığı bir hastanede, bilinçsiz bir durumda geçirdiğine göre, bunca yapıtı oluşturmak için topu topu on bir yıl vardır önünde. Maupassant bu kısa süreye her hafta bir-iki gazeteye birden yetiştirilen, her biri en az 200 satır tutarında, 300 öykü sığdırır. Böylece öykü kitapları hızla birbirini izler, yılda iki-üç öykü

kitabı birden yayımladığı olur: *La Maison Tellier* (1881), *Mademoiselle Fifi* (1882), *Contes de la bécasse* (1883), *Clair de lune* (1884), *Les Soeurs Rondoli* (1884), *Miss Harriet* (1884), *Contes du Jour et de la Nuit* (1885), *La Petite Roque* (1886), *Toine* (1886), *Monsieur Parent* (1886), *Le Horla* (1887), *Le Rosier de Madame Husson* (1888), vb. Bu öykü kitapları arasına, neredeyse aynı hızla, döneminin çoğu okurlarını büyülemiş olan, ilginç romanlar serpiştirir: *Une Vie* (1883), *Bel-Ami* (1885), *Mont-Oriol* (1887), *Pierre et Jean* (1888), *Fort comme la mort* (1889), *Notre Coeur* (1890). Bununla da kalmaz, örneğin Zola, Flaubert, Turgeniev üzerine oldukça ayrıntılı incelemeler yazar, üç de yolculuk kitabı yayımlar: *Au Soleil* (1884), *Sur l'Eau* (1888), *La Vie Errante* (1890).

Maupassant'ın ünlü bir yazar olduktan sonra bile bakanlıktaki görevini uzunca bir süre bırakmadığı, dostlarına, kadınlara, eğlenceye ve gezmeye fazlasıyla düşkün olduğu da göz önüne alınır, bu toplam gerçekten baş döndürücüdür. Ama, Balzac, Zola, Faulkner gibi örneklerin de gösterdiği gibi, çok yazmak ille de kötü yazmayı içermez: yazmaya ayırdığı zamanlarda, hatta kimi gezileri sırasında, ruhsal ve bedensel sağlığını tehlikeye atacak ölçüde yoğun ve kesintisiz çalışması bir yana, Maupassant kusursuz yazma tutkusunu yaşamın baş tutkusu durumuna getirmiş adamın: Flaubert'in oğluymuş gibi sevdiğini söylediği ve "öğrencim" diye nitelediği kişidir, büyük yazar candan bir gençlik arkadaşının yeğeni olan genç yazarı iş ve toplum yaşamında kollamakla, Zola gibi bir öncüyle tanıştırmakla kalmamış, yetişmesinde de öncülük etmiştir, onu başarı yolunda ıvecen olmamak konusunda uyarılmış, Maupassant da onun öğüdüne uyarak yıllar boyunca hiçbir şey yayımlamadan çalışmıştır. Böylece, *Toparlak* yayımlandığı zaman, okur gerçek bir anlatı ustasıyla karşı karşıya gelir. Yapıt, hiçbir biçimde bir Flaubert öyküsü değildir, ama Flaubert'e yakışır özlü anlatımın kusursuz bir örneğidir, benzerine az rastlanır bir gözlem gücü, küçük ayrıntıları değerlendirme ustalığı koyar ortaya, doğrudan söylenenin gerisinde ince bir alayı sürdürürken, kişisel çıkar duygusunun derinliği karşısında yurt sevgisi, ulusal onur gibi duyguların ne denli yüzeysel kaldığını, ama bu yüzeysel duyguların kendinden olmayanı dışlamak ya da ezmek için ne denli güçlü bir silah olarak kullanılabildiğini gös-

terir. Olaylara, nesnelere hep dışarıdan bakması, kişileri genellikle yalnızca görünüşleri, devinileri ve sözleriyle yansıtmayısa, Flaubert'in anlatı sanatına getirdiklerini yeterince özümlediğini kanıtlar.

Maupassant'ın, örneğin *Ölümden Acı* gibi kimi romanlarında, hiçbir şeyi atlamamak kaygısıyla, zaman zaman anlatıyı ayrıntıya boğduğu, gündelik ya da sıradan olanın hakkını vermek kaygısıyla tekdüzeliğe düştüğü, zaman zaman da kişilere ve olaylara dışarıdan bakma ilkesine yan çizip gözlemler geliştirdiği olur, ama, ilk öyküden son öyküye, her zaman bir anlatım, kurgu, gözlem ve ince alay ustası olarak kalır. Kısacası, sözünü ettiğim soruşturmada dile getirilmiş olan horgörü olsa olsa bir eksik bilgilenmenin, bir yanlış izlenimin ya da kendi dışındakini yok sayan, bağınaz bir yazın anlayışının sonucu olabilir.

Yazarımızın çok fazla çevreye, çok fazla kişiye, çok fazla izleğe el attığı, gerçekten uzaklaşıp abartmaya düştüğü, buna karşılık kişilerinin genellikle bayağı, dünyasının dar ve umut kırıcı kaldığı konusundaki savlar da benzer nedenlerden kaynaklanır. Doğrudur, Maupassant bizi çok değişik çevrelerde, çok değişik insanlar arasında dolaştırır; ama, çok değişik ortamlardan, çok çeşitli kişilerden söz etmenin yazar için bir kusur olmaması bir yana, köy, kasaba, taşra ya da büyük kent hep bildiği, yaşadığı çevreler, köylüler, kasabalılar, esnaflar, küçük memurlar, sanatçılar, soylular hep yakından tanıdığı kişilerdir; çevrelerini, mesleklerini, toplumsal katmanlarını değiştirirken, onları değişmez bir biçimde bir bencillik ve çıkar eksenine çevresinde devindirmesiye, Flaubert'de de bulduğumuz derin karamsarlığın sonucudur. Örneğin korku gibi dönüp dönüp geldiği tutkuların, saplantıların çarpıcılığına, kimi oluntu ve kişilerin kazandığı masalsı ya da olağandışı boyuta gelince, bunu yıllar yılı kalıtsal bir deliliğin her an yakasına yapışmasını beklemiş, bu deliliğin belirtileri arasında sık sık yaşamı kararmış, kendini öldürmesine ramak kalmış bir insanın yapıtında çok da aykırı görmemek, belki de gerçeğin görünmeyen yüzlerinden biri olarak değerlendirmek, üstelik, bu bir kusursa, masalsı ya da olağandışı öğeyle Maupassant'ın yapıtlarının ancak bir bölümünde karşılaşıldığını belirtmek gerekir. Ne olursa olsun, Maupassant'ın öykülerinin büyük çoğunluğu okuru hep derin

bir gerçeklik duygusu içinde gülümsetir ya da ürpertir, ya da hem ürpertir hem gülümsetir.

Bugün, gününü doldurmuş ve sığ bir gerçekçilik açısından bakılmadıkça, yazında “masalsı”yı, “olağandı”yı bir kusur olarak nitelemek saçma görünüyor. Ancak, 50’li yıllarda Maupassant’a yukarıdan bakan Fransız yazarlarının pek ağızlarına almadıkları, ama belirleyici olduğunu sandığım bir nedenleri daha vardı: onun öncelikle bir kısa öykü yazarı olması. Bilindiği gibi, çoğu Batı yazınlarında, özellikle de Fransa’da, kısa öykü ikincil bir tür olarak değerlendirilir, türe gösterilen horgörü ister istemez onu birincil türler arasına çıkarma yolunda en büyük başarıyı sağlamış yazara da yansır. Bir şey daha olur belki: Romanın hep birinci olarak görülmesi nedeniyle, Maupassant öncelikle romanlarına bakılarak yargılanır. Maupassant’ın romanları da öykülerinin yanında gerçekten sönük kalır.

Maupassant’a uzun süre yukarıdan bakılmasının söylenmeden geçilen bir başka “olası” nedeni daha düşünülebilir: Flaubert, Rimbaud, Mallarmé, Cézanne, Manet gibi kimi romanın, kimi şiirin, kimi resmin boyutlarına boyut katmış çağdaşları yanında, fazla yalın, fazla açık ve fazla eski bir anlayışa bağlanır görünmesi.

Bir yanılğı değilse, bu gözlem yalnızca Maupassant için değil, Zola ve izleyicileri için de geçerlidir. Ancak bilindiği gibi, Flaubert Zola’nın dostu, Maupassant’ın koruyucusu ve ustasıdır; Mallarmé, Huysmans’ın *Tersine*’sini okuduktan sonra “Prose pour des Esseintes”i¹ yazar; Zola da Cézanne’ı ve Manet’yi ilk alkışlayan yazarlardandır. Bu birkaç olgu bile Flaubert ve Manet’nin yenileyiciliği, Cézanne’ın izlenimciliği ve Mallarmé’nin simgeciliği ile Zola, Huysmans ve Maupassant’ın gerçekçiliği arasında sanıldığı ölçüde büyük bir uçurum bulunmadığını gösterir. Yazınsal göstergibilimin başyapıtı olan *Maupassant, La Sémiotique du Texte: Exercices pratiques*² adlı incelemesinde, Algirdas Julien Greimas çok güzel vurgular bunu: Maupassant’ın altı sayfalık bir öyküsünü (*Mademoiselle Fifi* adlı kitabında yer alan *Deux Amis*) üç yüz koca sayfa boyunca derinle-

1. Düzyazı-Esseintes için, 1885.

2. Maupassant, Metnin Göstergibilimi: Uygulama Alıştırmaları, 1976.

mesine çözümleyip onun zengin anlam evrenini gözler önüne serdikten sonra, XIX. yüzyıl sonlarından beri, aynı toplumda yaşamış, aynı dili kullanmış, aynı sorunları paylaşmış bir kuşağın koşuk ve düzyazı ürünleri arasında kurula gelen *simgecilik/gerçekçilik* karşıtlığının geçersiz olduğunu söyler.

Ama, tek bir öyküsü üzerine üç yüz sayfalık bir başyapıt oluştururken, Greimas, dolaylı biçimde de olsa, bir şey daha söyler bize: Maupassant'ın düşündüğümüzden çok daha önemli bir yazar olduğunu.

TAHSİN YÜCEL

TOPARLAK

Günler boyunca, art arda, bozguna uğramış asker toplulukları geçmişti kentten. Takım makam denemezdi artık bunlara, dağınık güruhlardı. Adamların sakalları uzun, kirli, üniformaları parça parçaydı; bayraksız, alaysız, gevşek gevşek yürüyorlardı. Hepsi de şaşkın, bitkindi, düşünme, karar verme yeteneğinden yoksun görünüyor, sanki yalnız alışkanlıkla yürüyorlardı, sanki durur durmaz devrilevereceklerdi yorgunluktan. Sonradan silah altına alınanlar görünüyordu daha çok. Silahların ağırlığı altında bükülen barışçıl insanlar, rantiyeler; kolay ürperen, çabuk coşan, kaçmaya da, saklanmaya da hazır, küçük, atılğan gezgin muhafızlar; sonra, onların arasında, birkaç kırmızı pantolonlu, büyük bir çarpışmada tüketmiş bir bölüğün kalıntıları; bu çeşitli piyadelerle sıraya girmiş, hüznünlü topçular; bazı bazı da, piyadelerin görece hafif yürüyüşünü güçlkle izleyen ağır yürüyüşlü bir süvarinin parlak miğferi...

Kahramanca adlar almış yardımcı asker lejyonları: “Bozgun İntikamcıları, Mezar Kardeşleri, Ölümü Paylaşanlar” da o haydut havaları içinde geçip gidiyorlardı.

Başları, eski kumaş ya da hububat tüccarları, eski içyağı ya da sabun satıcıları, paraları ya da bıyıklarının uzunluğu nedeniyle subaylığa getirilmiş, silahlarla, rütbe şe-

ritleriyle donanmış rastlantısal savaşçılar, gümbür gümbür bir sesle konuşuyor, savaş planları üzerinde tartışıyor, can çekişen Fransa'yı kendi süvari omuzlarında tuttuklarını söylüyorlardı; ama, bazı bazı kendi askerlerinden, bu ipsiz sapsiz, bu çoğu zaman da yiğit, yağmacı, ayyaş insanlardan korktukları oluyordu.

Prusyalılar Rouen'a girecekti, öyle söyleniyordu.

İki aydır, çevredeki korularda, bazen kendi nöbetçilerini de kurşunlayarak, çalılıklar arasında bir küçük tavşan kımıldadı mı savaşa hazırlanarak özenli keşiflere girişen ulusal muhafız kıtasının askerleri ocaklarına dönmüşlerdi. Eskiden ulusal yolların sınırlarını üç fersah öteden dehşete veren silahları, üniformaları, ölüm saçan bütün araçları birdenbire silinivermişti.

Son Fransız askerleri de Saint-Sever ve Boroug-Achard yoluyla Pont-Audemer'e varmak için Seine'i geçmişlerdi; general de umutsuzdu, en arkadan geliyordu, bu darmadağın döküntülerle hiçbir denemeye girişmiyordu, yenmeyi alışkanlığa dönüştürmüş, destansı yiğitliğine karşın çok kötü yenilmiş bir halkın bozgunu içinde kendisi de şaşırılmıştı, iki emir subayı arasında yaya gidiyordu.

Sonra derin bir sakinlik, korkulu, sessiz bir bekleyiş çökmüştü kentin üstüne. Ticaretin iğdiş ettiği, göbekli birçok burjuva, şişlerinin, mutfak bıçaklarının silah sayılmasından korkarak yenmişleri kederle, kaygıyla bekliyorlardı.

Yaşam durmuş gibiydi; dükkânlar kapalı, sokak dilsizdi. Bazı bazı bir kentli, bu sessizlik yüzünden çekingenleşmiş durumda, duvarlar boyunca hızla süzülüyordu.

Beklemenin sıkıntısı, düşmanın gelmesini arzulattırıyor.

Fransız birliklerin gidişinden sonraki günün öğleden sonrasında, nereden çıktığı bilinmeyen birkaç mızraklı as-

ker, kentten hızla geçti. Biraz sonra, Sainte-Catherine yokuşundan kara bir yığın indi, Darnétal ve Bois-Guillaume yollarında da başka iki işgalci dalgası belirliyordu. Üç kolun öncüleri aynı anda belediye alanında birleşti; bütün komşu sokaklardan, uyumlu, sert adımları altında kaldırımları çınlata çınlata taburlarını yayarak Alman ordusu geliyordu.

Ölü, boş görünen evler boyunca, gırtlaktan gelen, yabancı bir sesle haykıran emirler yükseliyordu, kapalı panjurlar ardında gözler, bu utkun insanları, “savaş hakkı” ile kentin, servetlerin, yaşamların sahibi, efendisi olmuş kişileri izliyorlardı. Kentliler, kararmış odalarında, karşısında her bilgeliğin, her gücün boşuna olduğu yıkımların, yeryüzünün ölümcül altüst oluşlarının verdiği şaşkınlık içindeydiler. Kurulu düzen bozulunca, güven yok olunca, insan ve doğa yasalarının koruduğu her şeyin bilinçsiz ve vahşi bir şiddetin elinde kaldığı zamanki duygu belirir. Yıkılan evler altında bütün bir halkı ezen yer sarsıntısı; öküz ölüleri, çatılarda kopmuş direklerle birlikte boğulmuş kenti alıp götüren taşmış ırmak, ya da kendisini savunanı öldüren, ötekileri tutsak edip götüren, Kılıç adına her şeyi talan eden, Tanrı’ya teşekkürlerini top sesleriyle bildiren utkun ordu, ölümsüz adaletle beslenen her inancı, Tanrı’nın koruyuculuğu üzerine, insan mantığı üzerine öğrendiğimiz her şeyi sarsan birer korkunç yıkımdır, aralarında fark yoktur.

Ama her kapıyı birer küçük birlik çalıyor, sonra evlerde kayboluyordu. İstiladan sonra işgal başlıyordu. Yenilmişler için, yenenlere sevimli görünme görevi başlıyordu.

Bir zaman sonra ilk dehşet geçti, yeni bir sakinlik başladı. Birçok evde, Prusya subayı yemeğini aile sofrasında yiyordu. Bazıları kibar çıkıyordu, nezaket gereği Fransa’ya acıyor, bu savaşa katılmaktan duydukları tik-

sintiyi anlatıyorlardı. Subaya bu duygusundan dolayı minnettar kalınıyordu; ileride, günün birinde, koruyuculuğuna gereksinim duyabilirlerdi. Ona iyi davranırlarsa, birkaç adam daha beslemekten kurtulabilirlerdi belki. Hem de tümünden kendisine bağlı olunan bir insanı ne diye kırmalıydı? Cesareten çok pervasızlık olurdu böylesi. – Pervasızlık da, Rouen burjuvalarının kusurlarından değildi artık, kahramanca direnişleriyle kentlerinin ün saldığı günler geçmişti.– Sonra, Fransız nezaketinden çıkarılan yüce mantığa uyuluyor, dışarıda içli dışlı görünmedikten sonra, yabancı askerlere evin içinde nazik davranmanın hiç de aykırı bir şey olmadığı düşünülüyordu. Dışarıda birbirlerini tanımaz oluyorlar, ama evde seve seve konuşuyorlardı. Alman da böylece her akşam ortak ocağın başında daha fazla kalıp ısıniyordu.

Kent bile yavaş yavaş her zamanki görünüşüne bürünmekteydi. Fransızlar şimdilik pek dışarı çıkmıyorlardı, ama sokaklarda Prusya askerleri kaynaşıyordu. Öte yandan, büyük ölüm araçlarını kaldırımlarda zorbalıkla sürükleyen süvari subaylarının basit halka karşı gösterdiği horgörü, önceki yıl aynı kahvelerde kafa çeken avcı subayların gösterdiği horgörüden daha fazla değil gibiydi.

Gene de bir şeyler vardı havada, ince, bilinmedik bir şey, çekilmez bir yabancı hava, dört yana yayılmış bir koku gibi, istila kokusu. Evleri, alanları dolduruyor, yiyeceklerin tadını değiştiriyor, yolculukta, çok uzaklarda, barbar, tehlikeli oymaklar arasında bulunuluyormuş gibi bir etki bırakıyordu insanın üzerinde.

Yenenler para, çok para istiyorlardı. Hep kentliler ödüyordu masrafları; nasıl olsa zengindiler. Ama Normandiyalı bir tacir ne kadar zengin olursa, her türlü özveri, kendi elinden bir başkasının eline geçtiğini gördüğü her servet parçası yüzünden çektiği acı da o kadar büyük olur.

Bu arada, kent in iki-üç fersah aşağısında, Croisset'ye,

Dieppedalle'e ya da Biessart'a doğru, denizciler, balıkçılar, ikide bir, bir bıçak ya da tekme vuruşuyla öldürülmüş, başı taşlarla ezilmiş ya da köprüünün tepesinden itilmiş, üniformasının içinde şişmiş bir Alman cesedi çıkarıyorlardı ırmaktan. Bu karanlık, yabancı, yasal ölçeri, bilinmedik kahramanlıkları, bugün ortasındaki savaşlardan daha tehlikeli, yeni gümbürtülerinden uzak olan sessiz saldırıları nehrin balçıklarını kefenliyordu.

Yabancı kinyile silaha sarılan, bir Düşünce uğruna ölmeye hazır gözüpekler her zaman bulunurdu.

İşgalciler kenti eğilmez disiplinleri altına almışlardı, ama utkulu ilerleyişleri boyunca yaptıkları söylenen korkunç şeylerin hiçbirini yapmadılar; bunun üzerine halka cesaret geldi, ülke tüccarlarının yüreği tecim gereksinimiyle çarpmaya başladı. İçlerinden bazılarının, Fransız ordusunun elinde bulunan Le Havre kentinde büyük çıkarları vardı, kara yoluyla Dieppe'e gidip buradan gemiye binerek bu limana varmayı denediler.

Tanıştıkları Alman subaylarının etkinliğinden yararlandılar, başkomutandan bir gidiş izni koparıldı böylece.

Dört atlı, büyük bir posta arabası tutuldu, on kişi arabacıya adını yazdırttı, bir salı sabahı yola çıkmaya karar verildi, her türlü toplanmayı önlemek için gün doğmadan gideceklerdi.

Bir zamandır don yüzünden toprak sertleşmiş, pazartesi günü saat üçe doğru kuzeyden gelen koca bulutlar da kar getirmiş, bütün akşam ve bütün gece durmamacasına kar yağmıştı.

Sabah dört buçukta, yolcular Normandiya Oteli'nin avlusunda toplandılar, burada arabaya bineceklerdi.

Gözlerinden uyku akıyordu hâlâ, battaniyeler altında soğuktan titriyorlardı. Karanlıkta birbirlerini iyi görmiyorlardı; ağır kış giysileri bütün bu bedenleri uzun cübbeli, şişman papazlara benzetiyordu. Ama iki adam

birbirini tanıdı, sonra bir üçüncüsü geldi yanlarına, konuşular, “Karımı da götürüyorum,” dedi biri. “Ben de.” “Ben de öyle.” Birincisi ekledi: “Rouen’a dönmeyeceğiz, Prusyalılar Le Havre’a da yaklaşırlarsa, İngiltere’ye geçeceğiz.” – Ruhsal yapıları birbirine benzediği için, tasarıları aynıydı.

Bu arada araba koşulmuyordu. Ahır uşağının taşıdığı bir küçük fener, ikide bir karanlık bir kapıdan çıkıyor, bir başka kapıda görünmez oluyordu. Atların ayakları gübrelerle yumuşamış yeri dövüyor, yapının dibinden hayvanlarla konuşup küfreden bir erkek sesi geliyordu. Hafif bir çingirak sesi, koşumlara el atıldığını haber verdi; sonra birden duru, sürekli bir titreyiş oldu bu gürültü, hayvanın devinimiyle uyum kazanmıştı, duruyor, sonra yeri döven nallı ayağın boğuk gürültüsünün eşlik ettiği sert bir sarsıntıyla yeniden başlıyordu.

Kapı birdenbire kapandı. Bütün gürültüler kesildi. Donmuş kenterler susmuşlardı; kımıltısız, katılaştırmış bir biçimde duruyorlardı.

Ardı gelmez ak tanelerden oluşmuş bir perde yere doğru inerek durmadan ışıldıyordu; biçimleri siliyor, nesnelere bir buz köpüğüyle örtüyordu; kış altında kefenlenmiş durgun kentin büyük sessizliği içinde, döne döne yağın karın belirsiz hışırtısından başka bir şey duyulmuyordu. Gürültüden çok bir duyu, uzayı doldurur, dünyayı örter gibi olan hafif atomların birbirine karışması.

Adam yeniden göründü, feneri elindeydi, kendi isteğiyle gelmeyen hüzünlü bir atı, yularından çekiyordu. Arabanın okuna yerleştirdi, kayışları bağladı, koşumları sağlamlaştırmak için uzun zaman çevresinde döndü, çünkü bir eliyle feneri tutuyor, yalnız bir elini kullanabiliyordu. İkinci hayvanı getirmeye giderken, şimdiden apak olmuş, kımıltısız yolcuları gördü. “Niçin arabaya binmiyorsunuz? Kar altında olmazsınız hiç değilse,” dedi.

KLASİKLER

Ay Işığı, öykü alanında dünya edebiyatına damga vurmuş Fransız yazar Guy de Maupassant'nın on dört öyküsünden oluşan bir derleme.

Edebiyat yaşamına Flaubert'in himayesinde başlayan Maupassant, benzerine az rastlanır gözlem gücü, küçük ayrıntıları değerlendirme ustalığı ve doğrudan söylenenin gerisindeki ince alayla kaleme aldığı eserleriyle öykü türünü adeta yeniden tanımlamıştır. Olaylara, nesnelere hep dışarıdan bakan, çok değişik çevrelerde, çok değişik insanlar arasında gezinen bu öykülerin büyük çoğunluğu, okuru derin bir gerçeklik duygusu içinde gülümsetir ya da ürperdir. Yazar, sıradan insanların yaşamındaki küçük dramlardan ve onların zihinlerini meşgul eden gündelik sorunlardan ironi yüklü çarpıcı hikâyeler çıkarır.

Özlü, güçlü, keskin ve yalın bir anlatımla güçlendirdiği gerçekliği ve kurgudaki ustalığıyla öykü türüne yeni bir anlayış getiren yazarın bu derlemesini Türkçenin usta kalemlerinden Tahsin Yücel'in çevirisiyle okuyacaksınız.

Kapak resmi: Edouard Manet

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinevi

ISBN: 978-975-07-0830-5

9 789750 708305